

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครึ่งอดีตโลกมนุษย์ยังคงอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สะอาด ประชากรมนุษย์ในแต่ละประเทศมีไม่มาก ดำรงชีพโดยการปรับตัวเข้ากับธรรมชาติและอาศัย ธรรมชาติเพียงปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น ต่อมามนุษย์เริ่มเรียนรู้ที่จะใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เริ่มค้นคว้าทดลองและคิดค้นประดิษฐ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จนรูปแบบการดำรงชีวิตเปลี่ยนไปจากแบบเรียบง่ายเป็นการดำรงอยู่เพื่อ แสวงหาความมั่งคั่งและอำนาจ มีการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต โลกทางแถบยุโรปก้าวเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมและเน้นการผลิตทางอุตสาหกรรมเพื่อ การพัฒนา แนวทางการพัฒนาประเทศในรูปแบบเช่นนี้ได้แพร่หลายไปยังประเทศต่าง ๆ เนื่องจากได้เห็นตัวอย่างจากประเทศที่ประสบความสำเร็จในระบบเศรษฐกิจโดยพัฒนา ภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก แนวทางการพัฒนาดังกล่าวทำให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้นและมีสิ่ง อำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตประจำวันครบครัน ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ อย่างเห็นได้ชัด แต่อย่างไรก็ตามยังมีการพัฒนาประเทศมากเท่าไรห่วย่อมเป็นเครื่องชี้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ถูกใช้ไปมากเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาในอดีต ซึ่งเน้นเพียงความก้าวหน้าในระบบเศรษฐกิจเพียงประการเดียวทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่าง สิ้นเปลืองเพื่อการผลิตโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาไม่ว่าความเสื่อมถอยน้อยลงของ ทรัพยากรธรรมชาติหรือความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

ในช่วงศตวรรษที่ 18 ถึงศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปรากฏให้เห็นรุนแรงอันเป็นผลพวงจากแนวคิดพัฒนาอย่าง ไม่ยั่งยืน* กล่าวคือ แนวคิดที่มองว่าการพัฒนาเป็นเรื่องแยกต่างหากจากสิ่งแวดล้อม หากเลือก

* การพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทของสิ่งแวดล้อมเป็นการพัฒนาที่มีการดำเนินการไป อย่างต่อเนื่องที่ทุกกระบวนการของการพัฒนาจะผนวกเอาการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมเข้าไปควบคู่อยู่ด้วยตลอดเวลาโดยมีเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาที่ให้คงไว้ซึ่ง ทรัพยากรธรรมชาติและความสะดวกของสิ่งแวดล้อมที่มีไว้ให้สำหรับชนยุคปัจจุบันได้ใช้อย่าง เพียงพอ และคงมีเหลือไว้สำหรับชนยุคอนาคตที่จะได้ใช้ประโยชน์ดังเช่นในยุคปัจจุบันได้ใช้ เช่นกัน ดู สุณีย์ มัลลิกะมาลย์, รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษา

ที่จะพัฒนาประเทศย่อมเป็นธรรมดาที่จะต้องยอมเสียไปซึ่งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จึงมีการใช้ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาเป็นจำนวนมากโดยไม่คำนึงว่าจะมีทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพเหลือไว้สำหรับชนยุคอนาคตหรือไม่ อาจกล่าวได้ว่าการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติเป็น "วัตถุดิบ" และใช้สิ่งแวดล้อมเป็น "แหล่งรองรับของเสีย" ที่ได้จาก กระบวนการผลิตนั้นตามแบบวิถีชีวิตสังคมอุตสาหกรรม ซึ่ง G.T. Miller นักนิเวศน์วิทยา ตะวันตก ได้สรุปว่าเป็นวิถีชีวิตอันมีโลกทัศน์แบบทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ¹

สำหรับประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ที่อยู่ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงโลกในปัจจุบัน มี การปรับตัวทั้งด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นการ ปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจ สภาพของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นเพียง วัตถุดิบของกระบวนการผลิตหรือเป็นเพียงองค์ประกอบของการเติบโตทางเศรษฐกิจของสังคม อุตสาหกรรม ผลพวงจากการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอดีตโดยละเลยการรักษา สิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วยทำให้สภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเสื่อมถอยลงเป็นอย่างมาก แม้การ พัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันได้เน้นการพัฒนาและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย ดังจะ เห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2540 ได้นำแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้ โดยกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ในการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม มีการนำ มาตรการต่าง ๆ มาใช้ ทั้งมาตรการทางปกครอง เช่น การที่รัฐกำหนดหน้าที่ให้ผู้ประกอบการ ต้องทำแบบขออนุญาตและศึกษาผลกระทบของโครงการที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและ รายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือมาตรการบังคับทางกฎหมายหากฝ่าฝืนกฎหมาย สิ่งแวดล้อมผู้กระทำยอมได้รับโทษไม่ว่าโทษทางแพ่งหรือทางอาญา นอกจากนี้ยังมีมาตรการ ตามกลไกตลาดโดยอาศัยแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กำหนดให้ผู้ประกอบการทำการผลิตให้ เป็นไปตามมาตรฐานสากลโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อม โทรมก็ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ยากแก้ไข บ่อยครั้งที่พบว่าการกระทำผิดตามกฎหมาย เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นโดยผู้กระทำจงใจหรือเจตนากระทำเพียงมักง่ายหรือเพียงต้องการ ประหยัดรายจ่ายโดยไม่เกรงกลัวโทษ เนื่องจากเห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการฝ่าฝืน กฎหมายสิ่งแวดล้อมมีมากกว่าการทำให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดหรือเห็นว่าแม้ทำผิดแต่ก็ ไม่ได้รับโทษ เห็นได้ชัดเจนจากการลักลอบปล่อยของเสียลงสู่น้ำลำคลอง การลักลอบนำ ขยะอุตสาหกรรมไปแอบฝังตามพื้นที่ห่างไกลโดยไม่ผ่านกระบวนการกำจัดที่ถูกต้อง เป็นต้น

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 7.

¹ อภิชาติ ทองอยู่, "เสริมมาตรการ 2 ด้านแก้จริยธรรมสิ่งแวดล้อม สร้างความรับรู้-จิตสำนึกควบคู่ใช้กฎหมายบังคับ," เส้นทางสีเขียว 9 (เมษายน-กรกฎาคม 2545) : 44.

ในปัจจุบันการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่งที่เป็นการกระทำโดยฝ่าฝืนข้อห้ามของรัฐที่บัญญัติขึ้นเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขของบ้านเมืองและประชาชน โดยรูปแบบของการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น เมื่อพิจารณาจากลักษณะการกระทำแล้วจะเห็นได้ว่ามีรูปแบบการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงโดยอาศัยโอกาสจากอาชีพที่ตนประกอบการอยู่กระทำผิด เช่น การปล่อยของเสียออกจากโรงงานโดยไม่มีการบำบัดหรือกำจัดก่อนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติเพื่อพยายามลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น การกระทำดังกล่าวมักตรวจสอบได้ยาก เนื่องจากผู้กระทำผิดพยายามปกปิดเมื่อมีการตรวจสอบจากภาครัฐ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐสมรู้ร่วมคิดในการกระทำผิดอีกด้วย ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมในระยะยาวและสังคมต้องเป็นฝ่ายแบกรับภาระในการรักษาและบำบัดฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนดีดังเดิม และที่สำคัญผู้กระทำผิดยังได้รับผลประโยชน์จากการกระทำความผิดเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้ผู้กระทำยังคงลักลอบกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการกำจัดหรือบำบัดของเสียตามที่กฎหมายกำหนด เป็นกิจกรรมที่มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงผู้ประกอบการจึงมักหลบเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต อันจะนำมาซึ่งผลกำไรที่เพิ่มขึ้น ผลกำไรที่ได้นี้ถือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่จะต้องถูกริบเมื่อมีการดำเนินคดีอาญา แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ต้องปรากฏว่าผู้กระทำเจตนาหรือประมาท จึงต้องรับผิดชอบทางอาญาและหากผลแห่งการกระทำเป็นอันตรายต่อชีวิต การพิสูจน์ว่าเจตนาประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลเป็นสิ่งที่ยาก เว้นแต่กระทำโดยประมาท ซึ่งโทษที่ลงน้อยหรือไม่ประมาทก็เป็นความผิดลหุโทษ นอกจากนี้อาจจะนำโทษริบทรัพย์สินมาใช้กับการกระทำความผิดก็ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายอาญาบัญญัติ กล่าวคือ จะสามารถริบทรัพย์สินทางอาญาได้ต่อเมื่อได้มีคำพิพากษาศาลและยังจำกัดเฉพาะทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิดและทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่ได้โอนไปหรือแปรสภาพไปแล้ว ทำให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอาศัยช่องว่างของกฎหมายโอนหรือแปรสภาพทรัพย์สินจากที่ได้มาโดยมิชอบให้เสมือนเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นการฟอกเงินนั่นเอง มาตรการการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นมาตรการทางอาญาที่เอาผิดแก่องค์กรที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศด้วยการนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไปเปลี่ยนสภาพจากเงินสกปรกเป็นเงินสะอาดโดยมีมาตรการที่นำมาใช้หลายประการ อาทิ มาตรการยึดทรัพย์สินทางแพ่งที่ได้จากการกระทำความผิดโดยมีต้องคำนึงถึงแต่เพียงว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรงอย่างไรในประมวลกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะได้มาโดยตรงหรือโดยอ้อม และไม่ให้นำทรัพย์สินนั้นไปผันแปรผ่านการทำธุรกรรมใด ๆ จนเป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้วก็ตาม นอกจากนี้ยังมีการนำมาตรการสมคบ มาตรการเอาผิด

แก่ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนให้รับโทษเท่าตัวการ มาตรการทำผิดฐานพยายามให้รับโทษเท่าความผิดสำเร็จ หรือมาตรการการผลักภาระการพิสูจน์ให้ผู้กระทำผิด เป็นต้น

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงนับเป็นมิติใหม่ในการควบคุมและป้องกันอาชญากรรมโดยเฉพาะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาจเรียกได้ว่าเป็นการถอนรากถอนโคน เนื่องด้วยมีแนวคิดที่ผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดนั้น และประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำผิดควรกลับคืนสู่สังคมซึ่งถือเป็นการลงโทษประการหนึ่ง ทำให้ผู้กระทำผิดเลือกที่จะชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ที่ได้รับจากการฝ่าฝืนกฎหมายหรือการถูกยึดทรัพย์ในภายหลัง

เนื่องจากการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจรูปแบบหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมเป็นเงินไม่อาจคำนวณมูลค่าได้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ถือว่าเป็นความเสื่อมโทรมทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมเองก็ดีหรือความสูญเสียทางเศรษฐกิจของประเทศหรือแม้กระทั่งความเสียหายที่แฝงในรูปความรู้สึกที่ขาดความมั่นใจในคุณภาพชีวิต ประชาคมโลกตระหนักดีและพยายามผลักดันให้มีการนำมาตรการต่าง ๆ ไปใช้ควบคุมและป้องกันการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมอยู่นั้นคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แต่เป็นที่สังเกตได้ว่าการฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมยังมีให้เห็นอยู่เสมอ ทั้งนี้มาจากสาเหตุหลายประการ ประการหนึ่งเป็นเพราะประโยชน์ตอบแทนที่ได้จากการกระทำผิดมีมูลค่ามหาศาล เช่น การลักลอบนำขยะอุตสาหกรรมไปแอบฝังตามพื้นที่ห่างไกลทำให้บริษัทไม่ต้องนำไปกำจัดซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการกำจัดสูงมาก เป็นต้น

จากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ยังคงมีอยู่ ประกอบกับปัจจุบันกระแสเรียกร้องให้สังคมหันมาให้ความสำคัญต่อการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม จึงนำมาซึ่งแนวคิดที่ว่าควรหรือไม่ที่จะนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินซึ่งมีลักษณะเด็ดขาดและสังคมเกรงกลัว ทั้งยังเป็นมาตรการที่มุ่งลงโทษเอาแก่ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำไม่ชอบด้วยกฎหมายมาใช้บังคับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้วย โดยกำหนดเพิ่มเติมให้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นอีกความผิดมูลฐานหนึ่งในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงควรศึกษาวิจัยว่า มีความจำเป็นที่ควรนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดมูลฐานหนึ่งของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือไม่และควรนำมาใช้บังคับอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงหลักการและแนวคิดของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
2. เพื่อศึกษาถึงสาระสำคัญและมาตรการพิเศษต่าง ๆ ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
3. เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์สิ่งแวดลอมในปัจจุบัน และลักษณะการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดลอม
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความจำเป็นและขอบเขตในการนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาบังคับใช้กับความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม
5. เพื่อศึกษาแนวทางในการนำมาตรการการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับกับความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม

1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม ถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่งซึ่งส่งผลเสียหายต่อระบบนิเวศน์ สังคมและเศรษฐกิจของประเทศอย่างมหาดศาล และเป็นความผิดที่ผู้ประกอบอาชญากรรมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนสูง และนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดนั้น มากระทำการในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์ในการกระทำผิดต่อไปเป็นวงจรอาชญากรรม ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมดังกล่าวและเพื่อให้การรักษาคุณภาพสิ่งแวดลอมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งเป็นมาตรการที่มุ่งสกัดกั้นมิให้นำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดไปทำการฟอกเงิน มาบังคับใช้กับความผิดดังกล่าว โดยการกำหนดให้การกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ผู้ศึกษาวิจัยมุ่งศึกษาถึงความเหมาะสมในการนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับในความผิดที่เกี่ยวกับสิ่งแวดลอม โดยมุ่งศึกษาเฉพาะการกระทำที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดลอมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดลอมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 รวมถึงกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อใช้เป็นแนวทางการพิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ในโอกาสต่อไป

1.6 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้เขียนได้มุ่งศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญและสภาพปัญหาของการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน และการนำมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยทำการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจาก หนังสือ ตำรา ผลงานวิจัย บทความ วิทยานิพนธ์ ข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาประมวลเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย